

پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم

مجموعه محتای قوانین و مقررات محیط زیست

جلد پنجم

آلودگی هوا

تحقیق و تدوین

دکتر علی مشهدی

دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه قم

با دیباچه دکتر محمود نصراله زاده

(رئیس پژوهشکده محیط زیست)

سرشناسه

: مشهدی، علی، ۱۳۵۹-

عنوان قراردادی

: ایران، قوانین و احکام (Iran. Laws, etc)

عنوان و نام پدیدآور

: مجموعه محشای قوانین و مقررات محیط زیست / تحقیق و تدوین: علی مشهدی؛ با دیباچه محمود نصراله زاده.

مشخصات نشر

: تهران: خرسندی، ۱۳۹۸-

مشخصات ظاهری

: ۱۳۶ ص.

شابک

: 978-6622-224-041-7

وضعیت فهرست نویسی: فیا

مندرجات

: ج ۵: آلودگی هوا

موضوع

: حقوق محیط زیست -- ایران (Environmental law -- Iran)

شماره خزود

: نصراله زاده، محمود، ۱۳۶۰-، مقدمه نویس

بند و خنجره

: ۱۳۹۸ ۱۲۸/۳۱۲۷ KMHR

ردیف دیویی

: ۳۴۴/۵۵۰۴۶

شماره کتابشناختی

: ۴۸۱۵۲۷۲۰



انتشارات خرسندی

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان لبافی نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه - پلاک ۱۷۴ -

واحد ۲ - تلفن: ۵ - ۹۷۱۰۳۴ و ۶۶۴۹۰۵۸۴

فروشگاه شماره ۱: میدان انقلاب، خ منیری جابید (۱ سیبخت)، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۵۰۷۵۹ - ۶۶۹۵۰۱۰

فروشگاه شماره ۲: خ انقلاب، بین خیابان فخر رازی و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا، پلاک ۱۲۱۸

پست الکترونیک: khorsandypub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.khorsandypub.com

مجموعه محشای قوانین و مقررات محیط زیست (جلد ۵، ج ۵)

آلودگی هوا

تألیف: دکتر علی مشهدی

چاپ اول: ۱۳۹۸ - شمارگان: ۲۰۰ جلد

صفحه آرای: الهام پیدایی

قیمت: ۲۰۰,۰۰۰ ریال

ISBN: 978-622-224-041-7

شابک: ۷ - ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۲۲۴ - ۰۴۱

دیباچه ریاست پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم

ما درخت افکن نه ایم آنها گروهی دیگرند

با وجود صد تبر یک شاخ بی بر نشکنیم

وحشی بافقی

دیباچه

دانشگاه ییل (Yale) شاخص عملکرد زیست محیطی سالانه کشورهای مختلف جهان را با توجه به معیارهای آلودگی، دسترسی به آب آشامیدنی، میزان از دست دادن جنگل، یارانه کشاورزی، انرژی تجدیدپذیر، سرانه دی اکسید کربن، و موارد دیگر می‌سنجد. طبق گزارش‌های موجود، کشور ایران از منظر این شاخص شرایط مطلوبی را تجربه نمی‌کند. برای مثال، استان قم با اکوسیستمی شکننده به دلیل استقرار در حاشیه کویر به یکی از کانون‌های تولید گرد و غبار در کشور تبدیل شده است. هم‌چنین، افزایش سرمایه‌گذاری‌های صنعتی و تولید آلاینده‌های مخاطره‌آمیز، محیط زیست این استان را در معرض مخاطراتی روزافزون قرار داده است.

در این راستا، دانشگاه قم با هدف تولید، توسعه و ارتقای دانش و فناوری در عرصه محیط زیست و بهره‌گیری از توان اعضای هیئت علمی، کارشناسان کشور پژوهشکده محیط زیست را در سال ۱۳۸۲ تأسیس کرد تا از این طریق به مأموریت‌های گسترش فعالیت‌های پژوهشی استانی، ملی و بین‌المللی برآورد. مأموریت اصلی این پژوهشکده «شناخت معضلات زیست محیطی و ارائه راهکار» است و هم‌اکنون با سه گروه پژوهشی آلاینده‌های زیست محیطی، فرهنگ و محیط زیست، و بیوانفورماتیک و محیط زیست فعالیت می‌کند. اخیراً پژوهشکده برای حل معضل ملی منطقه‌ای گرد و غبار، کار گروه پژوهش‌های کاربردی گرد و غبار را با کمک استادان متخصص دانشگاه‌های کشور راه‌اندازی کرده که حاصل آن ارائه ۳ راهکار عملی برای حل معضل گرد و غبار بوده است. پژوهشکده محیط زیست امیدوار است با انجام

پروژه‌های میدانی از مهم‌ترین و گران‌بهارترین سرمایه‌کشور محافظت کند و از بروز خسارت‌های ناشی از گرد و غبار جلوگیری به عمل آورد.

در سال‌های اخیر، ارائه راهکارهای عملی برای مواجهه با چالش‌های حقوقی پیش روی حامیان محیط زیست و پیشبرد نظریه‌های تخصصی در این زمینه بسیار مورد توجه قرار گرفته است. بررسی تجربه کشورهای پیشرفته مؤید این واقعیت است که تصویب قوانین سخت گیرانه و برخورد قاطع با متخلفان نقش بسیار مؤثری در جلوگیری از تصادفات جبران‌ناپذیر به محیط زیست دارد. از این رو، با توجه به اهمیت روزافزون مدل زیست‌محیطی، ضرورت ایجاد قوانین زیست‌محیطی و انجام طرح‌ها و پژوهش‌های کاربردی در این زمینه گریزناپذیر است.

مجموعه پس از پایان تلاش متعهدانه دکتر علی مشهدی عضو محترم هیئت علمی گروه حقوق بین‌الملل از شکوه حقوق دانشگاه قم و به سفارش پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم است. در این اثر که شامل مجموعه محشای قوانین و مقررات محیط زیست است، نویسندگان با تلاش خویش سعی نموده است، تا مطالب تخصصی و جامعی را در زمینه حقوق محیط زیست بیان نماید. امید است این کتاب با ارائه دامنه گسترده‌ای از اطلاعات و طرح موضوعات نوین در حوزه حقوق محیط زیست برای دانشجویان، پژوهشگران، کارشناسان حفاظت محیط زیست و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری، و مؤسسات علمی و جامعه دانشگاهی مفید باشد.

با اتمام فرصت، از کوشش‌های بی‌بدیل جناب آقای دکتر علی مشهدی در خلق این اثر علمی وزین صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم و صحت، کامیابی و توفیق روزافزون برای ایشان آرزو مندم.

پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم بنا به رسالتی که در گسترش دانش و بسط فعالیت‌های پژوهشی در راستای حفظ محیط زیست دارد اثر حاضر را به جامعه علمی کشور تقدیم می‌کند.

دکتر محمود نصرانی زاده

رئیس پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم

مقدمه

احاطه به قوانین و مقررات زیست محیطی و احکام آنها به دلیل تنوع و تکرر عناوین و موضوعات در اغلب نظام‌های حقوقی دشوار است. به همین جهت در برخی از کشورها نظیر فرانسه «کد محیط زیست»^۱ به صورت دسته‌بندی شده و روزآمد در اختیار جریان و بهره‌برداران قرار دارد. این مسئله در نظام حقوقی ایران به مراتب دشوارتر و پیچیده‌تر است، چه آنکه در حقوق ایران نه خبری از «قانون جامع حفاظت از محیط زیست» است، نه قوانین و مقررات پراکنده حفاظت محیط زیست تنقیح و به صورت منظم دسته‌بندی و مرتب‌سازی روزآمد شده‌اند.

حقیقت موجود نمایانگر آن است که از سال‌های دور تاکنون، در نظام حقوقی ایران قوانین و مقررات زیست محیطی سریع و مالدت به تصویب رسیده‌اند. این قوانین و مقررات نمایانگر نظام «حقوق محیط زیست» ایران در حوزه‌های مختلف و متنوع حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی هستند. اما به دلیل مشکلات پیش گفته گاهی در مقام اجرا یا قضاوت نهادهای متولی دچار سردرگمی شده و نمی‌توانند بهره‌برداری مناسبی از قوانین و مقررات بعضاً متعارض و متناقض و سهم و حتی گاهی ظاهراً منسوخ داشته باشند.

۱- برای مثال در حقوق فرانسه ر.ک:

Lamarque, Jean, ed. *Code de l'environnement*. Jurisprudence générale Dalloz, 1980 et Dejean, Édith, ed. *Code de l'environnement*. Dalloz, 2013.

همچنین جهت اطلاع از نمونه کد روزآمد حقوق محیط زیست فرانسه به سایت لژی فرانس به آدرس ذیل بنگرید:

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006074220>

مجموعه حاضر به هیچ وجه در راستای ارائه اثری منقح به معنای حقوقی مدرن آن نیست و چنین ادعایی نیز ندارد، چه آنکه بی شک این کار عظیم از عهده یک گروه تحقیقاتی برخواهد آمد و بضاعت اندک نویسنده ناتوان از ارائه آن است.

در این اثر و مجلدات بعدی تنها سعی شده است، قوانین و مقررات زیست محیطی جهت استفاده بهتر، به صورت دسته بندی موضوعی تقدیم خوانندگان گرامی شود.

اینجا به نظر نگارنده، الگوی مطلوب نظام تقنینی در حوزه حقوق محیط زیست و منابع طبیعی، آینده ما را ناگزیر به تدوین یک «قانون جامع حفاظت از محیط زیست» و نیز تنظیم قوانین و مقررات این حوزه در قالبی شبیه به کد محیط زیست در سایر کشورها خواهد بود.

جلد پنجم این اثر به عنوان تحقیق قوانین و مقررات حوزه آلودگی هوا اختصاص یافته است. مسئله آلودگی هوا، چندی است که مورد توجه جامعه حقوقی قرار گرفته است و تقریباً رفع و مدیریت این مسئله یکی از اولویتهای اساسی دولت‌ها برای شهرهای بزرگ محسوب می‌شود. این مسئله در نزد افکار عمومی نیز به دلیل آثار بهداشتی و اقتصادی و امنیتی مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا قوانین و مقررات متعددی مورد تصویب قرار گرفته است که هر چند ناکافی است ولی تا حدودی امیدوار کننده است. از جمله در این راستا می‌توان به تصویب قانون هوای پاک توسط مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۹۶/۴/۲۵ اشاره نمود.

هدف اولیه و ساده از تدوین این مجموعه‌ها این است که قوانین و مقررات حوزه‌های متنوع حفاظت از محیط زیست به صورت دسته بندی موضوعی در اختیار محققین قرار گیرد.

در نهایت لازم به ذکر است که کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط با آلودگی هوا و جو از جمله کنوانسیون تغییرات آب و هوایی، کنوانسیون وین در مورد لایه ازن، پروتکل کیوتو و سایر پروتکل‌های مرتبط با تغییرات آب و هوایی و حفاظت از لایه ازن در

این مجموعه ذکر نگردیده و خوانندگان گرامی را جهت ملاحظه این اسناد به جلد دوم این مجموعه که شامل تمامی معاهدات زیست محیطی بین المللی ایران می گردد، ارجاع می دهیم.^۱

رجاء واثق دارم که اولیای امور و اساتید محترم این حوزه از پیشنهادات اصلاحی خود نسبت به این حقیر دریغ نورزند. امید آنکه مجموعه حاضر مورد قبول جامعه حقوقی کشور بویست، پژوهشگران حوزه حقوق محیط زیست و منابع طبیعی قرار گیرد.

علی مشهدی

دانشکده حقوق دانشگاه قم

۱۳۹۷

۱- مشهدی، علی، مجموعه محشای قوانین و مقررات محیط زیست، ایران و حقوق بین الملل محیط زیست، جلد دوم، چ اول، ۱۳۹۶.